

מבוקשי מזהר"ן

קמא

דף קט:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קפג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

ליקוטי

בלא זה מאין לו כח. נמצא שעובד היום בכח של אתמול. ע"כ מביא חיות באותו היום של אתמול ואח"כ כשמתענה עוד. ואזי אין מספיק לו כח של אתמול. כי כבר נחלש הגוף. ואזי צריך להשתמש בכח של ימים הקודמים למפרע עוד. נמצא שמביא בכל פעם חיות והארה לימים הראשונים שנפלו ומתו. עד שאפשר להתענות כ"כ. שיצטרך להשתמש בכח של הימים שינק משדי אמו. ואזי מחי' ומאיר כל הימים: וְנוֹעֵכׁ עַל יְדֵי הַתְּעֵנִית נִבְנָה קוֹמַת הַשְּׁמַחָה. שהיא החיות ונקודות של כל המצות כמבואר במ"א [1]: (זה הענין לא ביאר היטב. והעיקר שע"י התענית. על ידי מה שמוציא הכח של כל יום ויום שעבר ומכנים אותו בעבודת ה'. ומחי' כל הימים המתים שפגם בהם כנ"ל. עיי"ו נבנה השמחה כנ"ל) וז"ש (תהלים צ') **שִׂמְחֵנוּ כִּימוֹת עֵינֵינוּ**. עניתנו לשון תענית. היינו שתחי' השמחה כימות התענית. כי כפי ימי התענית כן מחי' הימים הראשונים במצות ומע"ט שלו. וכן נבנה השמחה כנ"ל. וז"ש רז"ל (שם [2]) **כְּשִׁישׁ שְׁלוֹם שְׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה**. כי כשיש שלום היינו ע"י התענית כנ"ל. עיי"ו ששון ושמחה כנ"ל. בחי' **שִׂמְחֵנוּ כִּימוֹת הַעֵינֵינוּ** כפי ימי התענית כן השמחה: (תהלים קלט) **גִּלְמֵי רֵאֵו עֵינֶיךָ וְכוּ' יָמִים יוֹצְרוּ** כל יום הוא יציר' בפ"ע **וְלו א' בָּהֶם** [3]. "זהו יום הכיפורים כשפרש"י שם [2] שהוא תענית שמחיה כל הימים. כי יום הכיפורים הוא כללות כל הימים. ועליו נאמר [2] **בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה תַעֲנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם** היינו הרצונות. "כ"ש בזוהר הנ"ל [3] (אחרי סה): **לֹא כִלְלָא כּוּלָּא גּוֹפ' וּנְפִשָׁא וְלֹא תִכְנַעַא** בהאי יומא ויהא רעותא דילהון בקוב"ה וכו'. כי נפש הוא בחי' רצון. והעיקר להכניע הרצון. וזה **בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה**. עיי' פנימיות העצמיות של היום שהוא כלול מכל הימים. **תַעֲנּוּ וְכוּ' כְּנ"ל** :

קפ [19] **בענין** סגולת הפדיון [19]. מעות הם בחי' דינין. כמ"ש [17] **וְאֵת כָּל הַיּוֹקֵם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם** זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו (פסחים ק"ט). נמצא המעות הם בחי' רגלין. וזה בחי' (ישעיה מא) **צַדֵּק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ**. וצדק מלכותא קדישא [20]. ומלכות הוא בחי' דינין. כי דינא דמלכותא דינא [2]. וע"כ מעות הם בחי' דינין. וצריך להמתיק הדינין בשרשן. ושורש הדינין בכינה. כמ"ש (משלי ח) **אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה**. וע"כ עיי' שמניחין הידים על המעות נמתקין הדינין. כי יש בכינה ג' ידים. היינו שיש שם ב' ידים יד הגדולה ויד החזקה. וכללות הידים הוא יד הרמה [21] וע"כ עיי' שבא המעות שהוא הדינין להידיים שהם בחי' ג' ידים שבכינה. נמתקין הדינין בשרשן. כי שרשן היא כ"כ בינה ששם הג' ידים הנ"ל. וצריך להמתיק הדין שבזה העולם העשירה עיי' השלשה ידים בכל עולם ועולם מהג' עולמות שלמעלה מזה העולם העשירה. היינו אב"י [22]. וכשממתיק הדין של עולם העשירה בשלשה ידים שביצירה. נמתק עיי' שם של מ"ב א' ב' ג' וכו' [23]. כי מ"ב בגימ' ג"פ יד: ובעולם הבריאה נמתק עיי' שם אק"ק ושם יק"ו

קעט קפ קפא קפב קפג

[2] ששניהם ג"כ גימ' מ"ב ג"פ יד. ולמעלה בעולם האצילות נמתק על ידי מ"ב אותיות של שם מ"ה היינו פשוט ומלוי ומלוי דמלוי כ"י שכולם יחד הם מ"ב אותיות ג"פ יד: וצריך לראות שלא יהיה קמזן שלא ישאר אצלו דינין. ולזה צריך הכמה יתירה. לדעת כמה זה צריך ליתן. שלא ישאר אצלו דינין [24]:

קפא [25] **בְּשִׂמְתֵּךְ שָׂרִים** בקשר איזה אנשים על איש אחד אפילו אם הוא אדם חשוב יותר מהם. על כל זה יכולים להפילו. כי נתקבצים חלקי הכבוד שיש לכל אחד מהם ועל ידי זה נתכמל חלק כבוד שלו ונופל על ידם. בבחי' (איוב כט) **רֵאוּנִי נְעָרִים וְנַחֲבָאוּ**. שהקטנות בטל לפני גדלות. כי חלקי הכבוד שלהם כשנתקבץ ונתקשר יחד. הוא גדול מחלק כבוד שלו לבדו. אם לא שזה האיש שהולקין עליו הוא גדול במעלה מאד. עד שהלק כבוד שלו. גדול יותר מכל חלקי כבוד שלהם ביחד. אזי אדרכא נתכמלים הם לפניו בבחי' **רֵאוּנִי וְכוּ' כְּנ"ל**. אבל אם אין גדול כ"כ יכולים להפילו על ידי הקשר. אפילו אם כל אחד מהם נמוך ממנו. רק שלא יהיו רשעים. כי קשר רשעים אינו מן המנין כשרז"ל (סנהדרין כו) כי רשעים אין להם חלק בכבוד. אבל אם אינו רשע ויש לו חיות מהנפש. יש לו חלק בכבוד. ויוכלו להפיל מי שהולקין עליו על ידי הקשר כנ"ל. ועל זה התפלל יעקב שלא יזיק מחלוקת קרה למרע"ה. ואמר (בראשית מט) **בַּקְהֵלֶם אֶל תַּחַד כְּבוֹדִי**. היינו שלא יתייחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם שיש לכ"א מהם. כי הם היו [2] **אֲנָשִׁי מוֹעֵד קְרוּאֵי שְׂפִילָה** השוברים. וכשלא יתייחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם. בוודאי יוכל משה לעמוד נגדם להפילים: ומה שאמר **כְּבוֹדִי**. כי יעקב הוא בחי' הכבוד. כי הוא כחינות הנפש. כמ"ש (שם מו) **כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְבֵיתִי יַעֲקֹב**: וכשמפילין איזה אדם. עיקר הנפילה שנופל לתאוות ניאוף. ה' יצילנו [25]:

כל הדברים שדוברין על הצדיק האמת ועל אנשיו. הם טובות גדולות מאד בגשמי וברוחני. וכמו שאית' במדרש (תנחומא פ' נצבים) על פ' **אַתֶּם נִצְבִיבִים** שנסמך לפ' קללות לומר שכל הקללות הן הן המציבין אתכם:

קפב [27] **דַּע** שכל מה שהעולם מדברים בספירה של אלו ימי הספירה. הם מדברים רק מהספירה של אותו היום. ומי שהוא מבין. יוכל לשמוע ולדע זאת. אם יטה אונן היטב לסיפורי דבריהם ישמע שהם מדברים רק מהספירה של אותו יום:

קפג [28] **דַּע** שהצדיקים שבדור הם יושבין בעיגול. והיינו סדר ישיבתם שהם יושבים בעולם כל אחד וא' במקומו. הוא על סדר העיגול. ואף שיש שאר בני אדם ביניהם שממפסיקין ומקלקלין סדר העיגול. אך דע שאלו בני אדם הם בבחי' אינו מן הישוב [29]. ואינם נחשבים כלל. ואזי נשארים הצדיקים יושבים בסדר עיגול. והקב"ה על כולם. והוא בחי'

תורה אור
תהלים צ (טו) שפחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה: תהלים קלט (טו) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יתבנו ימים: צרו ולא ילו אקד קהם:

תורה קפ
דברים עקב יא (ו) ואשר עשה לך ואלאבין בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת פניהם ואת אלהיהם ואת כל יקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל:
ישעיה מא (ב) מי העיר מפורץ צדק וקראו לרגלו ימן לפניו גוים ונקלים ירך ימן פקדן תרבו פקש גוף קשתו:
משלי ח (יד) לי עצה ותושיה אני בינה לי גבוקה:

תורה קפא
איוב כט (ח) ראוני נערים ונחבאו וישיש קמו עמרו: פירשתי ויהי מט (ו) בסדום אל תבא נפשי בקהלם אל תמד כבדי כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור:
במדבר קרח טו (ב) ונקמו לפני משה ואהרן וכל בני ישראל חמשים וקצאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם:
בראשית ויגש מן (כו) כל הנפש הקאה ליעקב מצרימה יצאי ורכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושש:
דברים כט (ט) אתם נצבים היום שלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטרכם כל איש ישדאל:

א* גם בדפ"ר אנשי מונע קרואי שם ומתורלו - קרואי מונע אנשי שם (כלשון הפסוק)
ב* בתורלו - ליעקב (ותיבת בית תומק כלשון הפסוק)
ג* עיין פ"ח. ועיין סוף תורה כג השמטה לאות ג' שמפילין לתאות ממון ועיין לק"ה קדושין ג' ג.
ד* לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ה* לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ו* לשון המשנה בקדושין פ"א מ"י בגמ' דף ב: ועיין תורה זו תנינא אתא ב'.

ק: קד. וזה ח"ב קלב קעה רלד וח"ג רנו ורשי" ע"ז זי: ד"ה למה וסנהדרין ד"ה ובלשון, ותוס' סוכה ה. ד"ה יוד, והגיגה יא ד"ה עיין, ועי' ית. ד"ה חוגה. רב האי גאון כתב שבשם הזה השתמשו בעבודת יהו"כ (ראש"ש ויבא ה. ס"ק יט רד"ל קדושין עא) ועיין שיחות הר"ן קעה שפירון הוא סוד שעיר המשתלה, ועיין בזה שער מאמרי זור בראשית הקדמה ד"ה אעלת א פ'.
י* עיין ע"ה שער מו פ"ז שבעולם הבריאה נמתק ע"י שם אק"ק יו"ק וכן ע"י שני פעמים שם אק"ק.
י"א מתורלו דמיוני
י"ב עיין שיש"ק ח"א שסג.
י"ג לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
י"ד במדרש טו ב' ועי"ש כי רבינו שינה בו הרבה

המלכות (הדרים בה) את דיניה. ועיין חת"ס י"ד סימן שיד וכן דעת רוב הפוסקים האחרונים שהוא דין תורה. ועיין זוהר רע"ט משפטים ק"ח. ופרס רמונים שער כג פ"ד]
כ* עיין לעיל תורה מן. ועיין ע"ה שער מו פ"ו מ"ה וספר טעמי המצוות להארי"ל משפטים מצות ראה ועיין אצורת חיים שער הגאה ד"ה הבחי' הג' נקרא מדה. ועיין זוהר רע"ט פנחס רכז: ורמז: וכי תצא רפס. והקדמת הנקונים דף ט. ותיקון נה דף פט. ותיקון טו דף קא:
כ"ג גם בדפ"ר ותורלו - היא ומתורלו - הוא
כ"ד אצילות בריאה יצירה
כ"ה גם בדפ"ר ותורלו - א' ב' ג' ומתורלו - אב"ג
כ"ו שווא רמזו ב"ת של תפלת רבי נחניא בן הקנה אנא בכח וכו'. ועיין ע"ה שער י' פ"ג ושער ט' פ"ב ושער מאמרי רשב"י על זוהר בראשית ד"ה כה אודע. ותיקוני זוהר

א* עיין לעיל הערה על פסוק זה בעמוד הקודם שאין פסוק כזה
ב* נמצא ועד כי נפש נוסף בתקפא. ובדפ"ר כתוב כן - לאדבוק רעווא דלכא לקו"ב.
ג* בתשכס העביר את הצינן הזה לעיל בעמוד הקודם במקומו הראשון עיי"ש
ד* לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ה* עיין לקוטי תפלות סימן קכג ועיין לק"ה ריבית ר"פ להלכה ה' ועיין תורה מא ותורה רטו ועיין חיי מורח"ן סימן נה ועיין לק"ה השכמת הבוקר הלכה ב' את א'
ו* דברים יא ו'
ז* פתח אליהו
ח* גיטין דף י' [ב"ק ק"ג. ועיין רמב"ם גולה ואבדיה פ"ה וע"ש הל' יח באיזה מלך מדובר ועיין תרומת הדשן שטא בשם רשב"ם ב"ב נה. טעם החיוב כי מקבלים עליהם בני

א* בתקפא הוה ובדפ"ר הגוף
ב* בתשכס ואז
ג* בדפ"ר זה כתוב בג' סגורים
ד* לעיל בתורה קעה
ה* בדפ"ר הערה זו היא הגה (תיבת קסטס) ומתחילה מתחברה- והתיבת. ובתקפא הכניס לפנים בסגורים והוסיף זה הענין לא ביאר היטב
ו* מתורלו - ענינתו (כמ"ש בפסוק)
ז* ראש השנה ית: הג"ל בעמוד הקודם
ח* מתורלו - ענינתו (כמ"ש בפסוק)
ט* בתקפא (תהלים ק"ט) בתורלו ובתשכס תוקן
י* סיפא של פסוק הג"ל
יא* מכתן ועד ועליו נאמר נוסף בתקפא
יב* בפירושי השני בסוף פירושו לפי המקרא (דכתיב ולא אחד) וקוראים ולו אחד פירש"י שזה יום הכפורים ללחיה.

תורה אור
תורה קפה
דברים עקב י (יב) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל קַח יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ שָׂאל מִעֶמְקָי כִּי אִם לִירָאָה אֵת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ לְלֶבֶת כָּל־דְּרָכָיו וּלְאֶהְבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֵת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ כָּל־לֵבְבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:
קהלת יב (יג) סוּף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֵת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי יְהִי קֵל הָאָדָם:
שמות בשלח טו (א) אָז יִשְׂרִי מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְיִמְקוֹק וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשֶׁר־הָיָה לְיְקוֹק כִּי נָגַהּ אָנָּה סוֹס וּרְכַבּוֹ רָמָה בָּיָם:
בראשית ב (ו) וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת קֵל פְּנֵי הָאָדָם:
שמואל א טו (ו) וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֶל שְׁמוּאֵל אֵל תֵּבֵט אֵל מִירָאוֹהוּ וְאֵל גְּבַהּ קוֹמְתוֹ כִּי מֵאִמְסִיתוֹ כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם וַיְקַח יִרְאָה לְלֵבָב:
תהלים פד (ח) יִלְכוּ מִתִּיל אֵל תִּיל יִרְאֶה אֵל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן:

קט: ליקוטי

ראש ב"ד, כי אלו הצדיקים שיושבין בעיגול הם בחי' ב"ד, שמהם יוצא המשפט לכל אחד ואחד, הן לזכות הן לחובה, וכן פרנסה יוצאת מהם שהם מחלקין הפרנסה לכל אחד ואחד הראוי" לו : **והעיקר** הוא שיהיה אהבה ביניהם, ואהבה היינו שיהיה האהבה חזקה כ"כ, עד שיהיו רואים זה את זה תמיד, כי מחמת גודל האהבה אינם יכולים לסבול כלל שלא יראו אחד את חבירו תמיד, גם יש אהבה שיכולים לסבול שלא יראו זא"ו, ואעפ"כ הוא אהבה שאוהבין את עצמן מרחוק, וגם זה הוא בחי' רואין זא"ו, כמו שאומרין העולם על דבר השנאוי שאינו יכול לראותו, אבל כשהם אוהבים זא"ו הוא בחי' רואים זא"ו שהוא בחי' אהבה כנ"ל : **וזה** בחי' (סנהדרין ל) סנהדרין היתה יושבת כגורן עגולה, סנהדרין, זה בחי' הצדיקים, שמהם יוצאין כל המשפטים וכל הפרנסה כנ"ל, וזה בחי' כגורן, שמשם יוצא מזונות ופרנסה, וישיבתם בעיגול כנ"ל, וכ"ז כדי שיהיו רואין זא"ו כמ"ש שם בגמרא [ג], היינו בחי' אהבה, שהיא בחי' ראה כנ"ל :

קפד [ח] כשאחד

מדבר עם חבירו ביראת שמים נעשה אור ישר ואור חוזר, ולפעמים מקדים האור חוזר קודם האור ישר, כשהמקבל יש לו מוח קטן ואין יכול לקבל דברי חבירו, כי אז קודם שמקבל חבירו ממנו שזהו בחי' אור ישר, קודם לזה מקבל הוא מחבירו, ואזי האור חוזר קודם לאור ישר : **כי** כשמדברין עם חבירו ב"ש. אף שאין חבירו מקבל ממנו, אעפ"כ הוא מקבל התעוררות מחבירו, כי ע"י ההכאה שיצאו הדיבורים מפיו לחבירו, ע"י חוזר האור אליו, (וזהו בחי' אור חוזר ממש המוכא בכתבים [ז] ע"ש) כמו מי שמכה בכותל שחוזר הדבר אליו, כמו כן כשמדבר לחבירו אע"פ שאין חבירו מקבל ממנו, אעפ"כ הוא בעצמו יכול להתעורר מהם, ע"י ההכאה שיצאו להדבורים לגבי חבירו והכו' בו וחזרו אליו, וע"כ אם היה מדבר אלו "הדבורים בינו לבין עצמו יכול להיות שלא היה מתעורר מהם כלל, ועל ידי שדיברם לחבירו, נתעורר מהם אף שחבירו לא נתעורר, כי חזרו אליו ע"י בחי' ההכאה כנ"ל. (וזהו בחי' אור חוזר שהוא ע"י בחי' הכאה כמבואר בכתבים והבן) :

קפה [י] איתא

בוזר (ויקרא דף ד ע"ב) כד ישראל אשתלימו בעובדייהו כביכול שמא קדישא אשתלים וכו', ועיקר השלימות היא היראה [יג], כמ"ש (דברים י) **מה ה' אלוקיך שואל מעמך כ"א ליראה** [יד], וע"כ נקראת יראה סוף דבר, כמ"ש (סוף קהלת) **סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא**, כי היא שלימות כל הדברים : ויש שני מיני יראות, יש מי שהוא ירא מוד' מגדולתו ורוממותו בגין דאיהו רב ושליו [יז], ויש יראה למטה ממנה, היינו" שבא ליראה ע"י יראות תחתונות, ע"י יראת מוחיה או משר או מפקד אחר, ע"יז הוא נזכר ובא ליראת ה' [יח]. ויראה הראשונה שהיא על ידי התבוננות השכל

קפג קפד קפה

מגדולתו ורוממותו, היא בחינות א. כי היראה היא בחי' מלכות, כמ"ש (אבות פ"ג) אלמלא מוראה של מלכות וכו'. והיא בחינות דלית. בגין דלית לה מגרמה כלום [יז], כי א"א לבא ליראה כ"א ע"י התבוננות השכל מגדולתו. והשכל נקרא יוד, כמ"ש רש"י [יח] **אז ישיר משה** שראוי לכתוב שר משה אלא יוד ע"ש המחשבה נאמרה. והמחשבה מהשכל להיראה הוא בחי' **ואל**. וזה א : והיראה הב' שהיא ב' בא מדברים תחתונים, היא בחי' **אל**. כי היא בחי' דלי דלות, שאינה נמשכת מהשכל, אלא מהדברים תחתונים. וע"י היראה זו אינו נמשך רק השפעות בעולם, כי הוא בחי' העלאת מ"ן. כמו כשאחד צריך לחבירו ומבקש ממנו, וע"י הבקשה פועל אצלו הדבר, מחמת שדיבוריו ובקשתו שהכניע עצמו לחבירו וביקש ממנו, נעשו אלו הדיבורים בחי' העלאת מ"ן, ופועלים הבקשה אצל חבירו להשפיע לו מה שצריך, כן מה שמעלה היראה מהדברים תחתונים, נעשה מזה בחי' העלאת מ"ן, ונמשכין השפעות בעולם. וזה בחי' (בראשית ב) **ואל יעלה מן הארץ**, ע"י היראה התחתונה זו שהיא בחינות **אל** כנ"ל, על ידי זה **והשקה את כל פני האדמה**, כי על ידס"י נמשכין השפעות כנ"ל. וכשנמשך השפע, צריך לעשות כלי לקבל השפע שלא יינקו החיצונים ממנו, והכלי היא בחי' **מם** שתומה [יז]. וזה אותיות **אדם**. ועל ידי ההשתוקקות והרצון לנסוע להצדיק, נעשה רושם הכלי, כמו אומן כשרוצה לעשות כלי צריך לצייר ולחקוק מתחילה רושם וציור הכלי, ואח"כ עושה הכלי. כן בזה הרצון לנסוע נעשה הציור ורושם הכלי, ואח"כ כשבא אליו נעשה הכלי. וזה (שמואל א יו) **אדם יראה לעינים**, ע"י יראה לעינים, היינו היראה התחתונה שמקבל על ידי מה שרואה בעינים כנ"ל, על ידי זה נעשה בחי' **אדם**. היינו שנמשכין השפעות על ידי **אל** שהוא בחי' יראה זו כנ"ל. וה**מם** הוא הכלי לקבל השפע כנ"ל. אבל על ידי היראה העליונה הנ"ל שהיא ב' בא מהשכלת הלב ברוממותו, על ידה אישתלים שמא קדישא דקודשא בריך הוא כנ"ל. וזה [יח] **וזה' יראה ללבב** "שעל ידי יראה ללבב שהוא בחי' יראה עליונה "להנ"ל שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו ית' כנ"ל ע"יז נשלם שם ה'. כמ"ש בוזר הנ"ל כד ישראל אישתלימו בעובדייהו שמא קדישא אשתלים, ועיקר השלימות היא היראה כנ"ל, וזהו זה' **יראה ללבב** כי על ידי יראה עליונה הנ"ל שהיא בחינות יראה ללבב נשלם שם ה' כנ"ל : **וזה** המאמר, שמעתי בשמו, שהוא שייך על פסוק (תהלים פד) **ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים** **בציון**, ואינו יודע הפירוש, אך כפי הנראה, יש שייכות לסוף המקרא לענין מאמר הנ"ל עיין שם מה שכתוב בסופו, שעל ידי ההשתוקקות לנסוע להצדיק נעשה ציור ורושם הכלי וכו',

גס בדפ"ר ותורלד - שהיא ומתורלו - שהיא
גס בדפ"ר ותורלד - דס ומתורלו - יזה
יז עיין מבוא שפרים שער ו' ח"א דרוש ח'
יח גס בדפ"ר ותורלד - שהיא בא, ומתורלו - שהיא באה
יט המשך הפסוק הנ"ל בשמואל א -
ל בדפ"ר נגמרת כאן התורה במילים - לבב שע"י נשלם שם ה' כנ"ל: ובתקפא תיקן והוסיף כל השאר.
מגס בתורלד - עליונה הנ"ל שהיא, ומתורלו - עליונה שהיא (ותיבת תייל נמחק)
מז מוהר"ת בתקפא
מכ מתורלד - אלקים

י" עיין זוהר יתרו עט. לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שכית. הובא בתורה יד את ח'.
י" בתקפא (דברים יא) ובתשכס ותוקן
י" עיין ברכות לג: הקשו אטו יראה דבר קטן הוא ותרצו אין לגבי משה וכו' ועיין בעש"ט עה"ת פרשת עקב יב, שהכוונה מי שהוא לגבי משה והיינו מי שמקורב לצדיק יראה הוא דבר קטן, עיין משיבת נפש סימן פג ועיין ריש תורה יז שיראה ואהבה א"ל לקבל אלא ע"י הצדיק.
י" עיין הקדמת הוזהר דף יא:
י" בתקפא - ה ינו, בדפ"ר - היינו
י" עיין בשם הבעש"ט בספר מאור עינים פ' שמיני:
י" עיין לעיל תורה א' ושם נרשם
מכ שמות טו א'
מז גס בדפ"ר ותורלד - שהיא בא, ומתורלו - שהיא באה
מכ בדפ"ר - א"ד (וכן לקמן בכל מקום שכתוב AD)
יז בדפ"ר - זל דלות, בתקפא גיטין - דלי דלות, בתקפא ברגר ואוצר מחוק קצת ונראה דלי דלית, בתורלד - דלי דלית, בתורלד - דלי דלית, מתרצו - דלי דלית, משך הנחל - דלי זקת, קון הרובין תשסו - דלי דלות.

אס גס בדפ"ר ותורלד - הראוי, ומתורלו - כראוי
ב בתורלד - היא (בתקפא ברגר ו' נמחק בחלקו ונראה היא)
ג צ"ל סנהדרין לז: והלשון שם כחצי גורן עגולה, וכן בתולין ה.
ד עיין תולין ה. ופרש"י שם ד"ה כגורן
ה תורה זו בדיק מובאת בשיחות הר"ן סימן צט לא ידוע מתי והיכן נאמרה
ו בדפ"ר כאן נגמרת התורה ומכאן הוסיף מוהר"ת בתקפא מוהר"ת בתקפא
ז עיין ע"ש שער ו' פ"ה ופ"ו ושער לט דרוש טו
ח מתורלד - הדיבורים
ט בשיחות הר"ן צט - והכה
י מתורלד - הדיבורים
י" מוהר"ת בתקפא
י" לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

מאמר הצדיקים יושבים בעיגול

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

הצדיקים שבידור הם יושבים על סדר העגול, והם בחינת בית-דין והשם יתברך הוא ראש בית-דין שלקדם, ומהם יוצא המשפט לכל אחד ואחד הן לזכות והן לחובה, וכן הם מחלקים הפרנסה לכל אחד ואחד כראוי לו, והעקר הוא שיהיה אהבה ביניהם עד שיהיו בבחינת רואין זה את זה: (קל"מ השלם)

נראה כוונתו שהאהבה הגדולה שביניהם היא הגורמת שאע"פ שהם מפוזרים בעולם, היכן שהם, נחשב שהם בעיגול. והאהבה היא גם המאפשרת להם לדון כל אחד ואחד, כי רק עי"ז יש להם מקום בלב לכל אחד, דאי לאו הכי אסור לדון את חברו עד שמגיע למקומו.

שיחות

אין

לקוטי הלכות

או"ח דף קטו. הלכות ברכות הראיה הלכה א (עפי" תורה עב תנינא) - נמצא שעל ידי מה שרואין את עצמם עם הצדיק על ידי זה נעשה בחינת תחית המתים כנ"ל, וכמבאר היטב במאמר הנ"ל עין שם. ואף על פי שהעקר הוא הצדיק הדור בחינת משה שיש לו זה הכח שעל ידי ראייתו לבד מתנוצץ המוח וכו' עד שיהיו זוכין על ידי זה לבחינת תחית המתים כנ"ל עם כל זה בכל אחד ממשאל יש נקדה טובה שהיא בחינת צדיק, כמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (בסימן לד). והנקדה טובה הזאת שהיא בחינת צדיק, הוא בחינת משה, כי משה רבנו הוא כלליות כל ישראל, והוא מתפשט בכל בני ישראל, וכל אחד ממשאל יש בו בחינת צדיק בחינת משה וכמוכן גם כן במאמר הנ"ל ובמקום אחר (בסימן כו בלקוטי תנינא). שמשו רבנו מתלבש בכל אחד ממשאל. ועל פן גדול השלום ואהבה שבין ישראל, כמו שכתוב ואהבת לרעך כמוך ואמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה. כי על ידי האהבה שבין אחד לחברו על ידי זה נכללין זה בזה ומאירין זה בזה ומקבלין דין מן דין. כי עקר האהבה היא, שיהיו רואין זה את זה כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (בסימן קפג) על מאמר רבותינו זכרוננו לברכה סנהדרין היתה פחזי גרן עגלה פדי שיהיו רואין זה את זה. שעקר האהבה שיהיו רואין זה את זה שלא יכלו כל אחד לסבל כלל שלא יראה את חברו וכו' עין שם. כי בשרואין זה את זה, אזי מקבלין דין מן דין ומתנוצץ המוח של כל אחד על ידי חברו. כי בכל אחד יש נקדה טובה שהיא בחינת צדיק בחינת משה לגבי חברו, ועל פן על ידי ההסתכלות מתנוצץ המוח כנ"ל. ועל פן עקר החיות על ידי השלום והאהבה שבין ישראל שהוא בחינת רואין זה את זה, כי עקר החיות היא מהמוח והשכל, בבחינת החכמה תחיה וכו', ועקר התנוצצות המוח הוא על ידי שרואין זה את זה כנ"ל, שעל ידי זה זוכין לבחינת חיים נצחיים בחינת תחית המתים כנ"ל. וזה בחינת מה שאמרנו רבותינו זכרוננו לברכה או חברותא או מיתותא. כי עקר החיות הוא על ידי אהבת החברים. שעל ידי זה מאירין זה בזה ומתנוצץ המוח שזה עקר החיות בחינת תחית המתים, כי עקר החיות הוא אהבה ושלום. וזהו או חברותא או מיתותא. כי בשאין אהבה יש פרווד אי אפשר לקבל חיות והוא בחינת מיתה, בחינת כי המות יפריד, כי הפרוד שבין איש לרעהו זה בחינת מיתה וכו', וזה בחינת כי עזה כמות אהבה, כי האהבה עזה כל כך עד שניחא למות חס ושלום בשביל האהבה, כמו שפרש רש"י שם לענין אהבת השם, על פסוק הנ"ל. שהאהבה עזה עד שמניחין עצמן למות עבדו עין שם. וזהו גם כן לענין אהבה שבין אדם לחברו, שהאהבה קשה ועזה כל כך עד שניחא יותר למות משתקלקל האהבה חס ושלום, בחינת כי עזה כמות אהבה, בחינת או חברותא וכו'. כי עקר החיות הוא מאהבה והשלום כנ"ל, כי על ידי האהבה שרואין זה את זה כנ"ל, ועל ידי שרואין זה את זה וכל אחד יש בו בחינת צדיק, על פן על ידי הראיה שרואין זה את זה מתנוצץ המוח. ומשם עקר החיים בחינת חיים נצחיים בחינת תחית המתים כנ"ל. וזה בחינת מה שמברכין מחיה מתים בשרואה את חברו לאחר שנים עשר חדש, ודיקא בשרואה אותו ושמן בראיתו כמבאר בשלחן ערוך, כי חברים האוהבים זה את זה בודאי הם קרובים וסמוכים בשרשם, ועל פן הם צריכים זה לזה שיאיר כל אחד בחברו, וכשאחד מסתכל בחברו על ידי זה מתנוצץ המוח ועל ידי זה נמשך תחית המתים כנ"ל. ועל פן הם מברכין מחיה מתים בשרואין זה את זה, כי על ידי הראיה שרואין את עצמם עם הצדיק, על ידי זה נעשה תחית המתים כנ"ל. ובכל אחד ממשאל יש בו בחינת צדיק כנ"ל, ודיקא בשרואה אותו לאחר שנים עשר חדש, כי שנים עשר שבטי יה הם כנגד שנים עשר חדשי השנה, והם מחיין את כל השנה. ועקר החיות על ידי שישאל שנים עשר שבטים נכללין זה בזה, על ידי זה נמשך חיות לשנים עשר חדשי השנה. ועל פן בשאינו רואה את חברו עד לאחר שנים עשר חדש, צריך לברך מחיה המתים, כי צריכין עכשו להמשיך חיות חדש בחינת תחית המתים, מאחר שלא ראו זה את זה שנים עשר חדש. כי על כל פנים הם צריכים לראות זה את זה פעם אחת בשנה כדי שיהיו נכללין זה בזה ויהיה נמשך חיות לכל השנה שמקבלת החיות משנים עשר שבטים על ידי שכללין זה בזה כנ"ל. וזה בחינת בר בי רב דחד יומא שדריש לו התנן פסוק ואתי יום יום ידרושון שיום אחד בשנה חשוב שנה, כי צריכין לראות את הרב על כל פנים פעם אחת בשנה כדי לקבל חיות על ידי זה לכל השנה כנ"ל. וכן חברים האוהבים זה את זה והם צריכים להאיר זה בזה כנ"ל כי הם משרש אחד וכו' כנ"ל, הם צריכים גם כן לראות זה את זה על כל פנים פעם אחת בשנה כנ"ל. ועל פן בשאינו רואה את חברו עד לאחר שנים עשר חדש מברך מחיה מתים, כי זה בחינת תחית המתים ממש, כי עקר החיות על ידי הראיה שרואין זה את זה שעל ידי זה נמשך בחינת תחית המתים כנ"ל:

קושיות

- א. הצדיקים שבדור יושבים בעיגול – בסוף התורה אומר שהן בחי' סנהדרין, וצ"ע האם גם הם רק שבעים ושנים עם הקב"ה או יותר. ראה רמב"ם הלכות סנהדרין א' ג' שהיו ע"ב דהיינו הנשיא ואב בי"ד ומיימנם ומשמאלם עוד ל"ה חכמים מכל צד. וראיתי בשם הבעש"ט¹ שכנגד ל"ו צדיקים נסתרים יש ל"ו צדיקים גלויים. ובתיקוני זוהר (תיקון כא)² איתא שבזמן הגלות יש ל"ו צדיקים בארץ ול"ו צדיקים בחו"ל. ואולי לפי דברי רבנו כאן כמו בסנהדרין כך בב"ד של צדיקים הקב"ה נשיא וצדיק הדור אב בי"ד ועוד ל"ה ול"ה מצדידיהם.
- ב. וצ"ע האם הם הל"ו צדיקים שיש בכל דור (סוכה מה:)³ והאם כמו שהעולם אומרם שהם דווקא הנסתרים וראיתי⁴ שאמנם כן אבל גם המפורסמים דקדושה רב הנסתר מהנגלה בהם. מאידך עיין שיש"ק ח"ד אות פח שא"ל המנהיגין עצמן בגדלות ופרסום מהל"ו צדיקים נסתרים הם בודאי שאינם. ועי"ש אות פ"ז שהעיקר היא הפשיטות ותמימות שם מונח האמת כמו התם בספורי מעשיות. עוד עי"ש ח"ה אות שצ"ו שהנסתרים הבורחים מכבוד הם אלה שמנהיגים את המדינה.
- ג. אף שיש שאר בני אדם – צ"ע פתח בצדיקים וסיים בשאר בני אדם. אולי כיון שישראל כולם צדיקים כמ"ש ועמך כולם צדיקים. נמצא שגם שאר בני אדם הם בכלל הצדיקים אלא שאינם בני דעת כראוי.
- ד. אע"פ שיש בני"א שיושבים ביניהם ומקלקלין סדר העיגול – צ"ע כיון שהם ביניהם ולא בצד, מדוע העיגול מתקלקל, הרי לכל היותר הוא צפוף יותר?
- ה. מה פירוש אדם שאינו מן הישוב? ומדוע זו סיבה שלא נחשב? עיין תורה ז' תנינא אות ב' מי שאין בו דעת אינו מן הישוב כי הוא כבהמה

² כך כתב בספר ל"ו צדיקים (לישראל קלפחולץ) ובגליון המבשר ויקרא תשעו כתב זאת בשם הרבי מלובלין – שכשם שיש ל"ו צדיקים בנסתר, כך יש לעומתם ל"ו צדיקים שעבודתם גלויה לעין כל. היה זה בשענה פעם על תלמידו, הרה"ק רבי יוס' טאמאשוב"ער זי"ע שהוא מל"ו הצדיקים, תמחו לפניו השומעים: "והלא המה נסתרים, ור' יוס' ט"ה נגלה הוא?", השיב להם הרבי: "דעו לכם, כשם שיש ל"ו צדיקים נסתרים, כמו כן יש ל"ו באיתגליא" (פנת יקרת' עמ' 85).

³ תיקון כא דף ג: – וממשיך ואמר ובגלותא כחזק חלק ל"בם ל"בם מספרו ע"ב, דהיינו שנחלקו הע"ב צדיקים לשני חלקים ל"ו בצרף ישראל ול"ו בחוץ לארץ כולקמו, כי בזמן שצית המקדש היה קיים היו כל הע"ב צדיקים בצרף ישראל, והם היו חכמים גדולים להיות שבעים סנהדרין, ונשיא ואב בית דין עליהם, דהיינו דאינון ע"ב צדיקים דאינון כגוונא דסנהדרין שהם ע"ב צדיקים שהם כענין הע"ב סנהדרין, ור' נא דמלה וסוד הדבר נמנו צפסוק אש"ר כל חוכי ל"ו שהיה לו לומר אש"ר כל חוכיו, לכן דרש מלת לו ואמר ל"ו בחושבנא סליק תלתין ושי"ת ל"ו מספרו שלשים ושש, ואש"ר המחכה שגם הל"ו צדיקים שצחו בצרף יחזרו לארץ ישראל, כי עתה בגלות נחלקו הע"ב צדיקים דאינון ל"ו בארעא דיש"ר אל הם ל"ו צדיקים נסתרים בצרף ישראל שמגינים על הדתם זה, ולי' ל"ב מארעא דיש"ר אל ויש ל"ו צדיקים נסתרים שמגינים על ישראל שבתפלות, ודא איהו וחו מס"כ חלק ל"בם שנחלקו הע"ב צדיקים שהם כמספר ל"בם לשני חלקים. (ו"מ ומפ"ש)

והנה אמרו חז"ל (במס' סוכה דף מה ע"ב), אמר אביי לא פחות עלמא מל"ו צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום, שנאמר אש"ר כל חוכי לו, ל"ו בגימטריא תלתין ושי"תא הו. והקשה שם המהרש"א, ממה שמוצא (במס' חולין דף כז ע"א), שיש מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים עליהם, צמאי מתוקמא מנין מ"ה צדיקים, וי"ל דהם צדיקים צמעים בעלמא קאמר, והכא בחכמים צעיון מושכלים קמייירי וק"ל, עכ"ל.

וימאן חלק ל"בם ומי גרס שהע"ב צדיקים יהיו נחלקים, ורק ל"ו צדיקים יהיו בצרף ישראל, (דף נא ע"א) ואמר שאור וחקיין דאינון ערב רב הם שאור וחמץ.

⁴ סוכה דף מה: – ואמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלה הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן ומי זוטרי כולי האי והא אמר רבא תמני סרי אלפי דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא שנאמר (יחזקאל מה-לה) סביב שמנה עשר אלף ל"ק הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה ודמסתכלי באספקלריא המאירה מי זוטרי כולי האי והא אמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושי"תא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום שנאמר (ישעיה ל-יח) אש"ר כל חוכי לו ל"ו בגימטריא תלתין ושי"תא הוה ל"ק הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר: (דהיינו שיש ל"ו צדיקים שיש לה רשות להכנס בלא נטילת רשות ולראות באספקלריא המאירה)

מהרש"א – הא דמסתכלי באספקלריא המאירה בו. עיין באורך בערוך ערך אספקלריא ויש לדקדק דמסיק הכא דמסתכלי באספקלריא מאירה לא הוה פחות מל"ו צדיקי ואנן אמרינן בפרק החולץ (בבמות מט) דמשה לחוד ראה באספקלריא מאירה וכל הנביאים לא ראו באספקלריא מאירה וי"ל דהתם נביאים קאמר אבל הכא בצדיקים וחכמים כמו רשב"י וחביריו קאמר וכדאמר' דחכם עדיף מנביא ומיהו ק"ק מההיא דפרק ג"ה (חולין צג) אילו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים עליהם בו ע"ש במאי מתוקמא מנין מ"ה צדיקים וי"ל דהתם בצדיקים במעשים בעלמא קאמר והכא בחכמים בעיון מושכלים קמייירי וק"ל:

⁵ עיין אמרי מנחם – פרשת פרה – ונ"ל עוד לומר על פי מה שהביא כ"ק מרן אאמור"ר זצלה"ה זי"ע בספרו הק' אמונת משה (י"ד שבט אות יא) אשר הרה"ק רבי נח מלעכוויטש זצלה"ה זי"ע שאל פעם את אביו הרה"ק רבי מרדכי זצלה"ה זי"ע כי העולם אומרים שהל"ו צדיקים הם נסתרים, אם כן הצדיקים המפורסמים אינם צדיקים, שהרי אינם נסתרים, והשיב לו אביו הקדוש בזה הלשון, "א שיינער תכלית וואלט געוועהן אז די צדיקי הדור זאלען זיין בנסתר אזוי ווי בנגלה", כי בוודאי אף הצדיקים המפורסמים, עדיין רב הנסתר על הנגלה, לאין שיעור וערך, ואף שהם מפורסמים הנם עדיין גם בגדר נסתרים:

⁶ שיח שרפי קודש – חלק ה אות שצ – ק'ש"אל פעם אָהד מאַנשי שלומנו אַת רבי לוי יצחק ז"ל היכן הם בְּדוּרְנו אָנו הצדיקים הַגְּדוּלִים שְׂמֵדְבַר מִהֶם רַבְּנוּ כָּל כָּהֵן, עֵנָה לֹא: לְכָל מִלְךְ יֵשׁ שָׂרִים וּמְנַמִּים, מִהֶם גְּלוּיִים מִהֶם נִסְתָּרִים, וּלְאִמַּת הַמְּנַמִּים וְהַיְעִיצִים הַנִּסְתָּרִים הֵם אֵלֹהֵי שְׂמֵנְהִיגִים אֶת הַמְּדִינָה, וְכַמוֹ כֵּן בְּיָדָי נִמְצְאִים צְדִיקִים גְּדוּלִים בְּמַעֲלָה בְּכָל דּוֹר, אִילָם נִסְתָּרִים הֵם וּבִדְרָגָהּ מִכְּבוֹד וּמְפָרְסוּם, וְעַבְדְּתַנּוּ הֵיא לְחַפְּשׁ הַרְבֵּה אַחֲרֵיהֶם, וְאַשְׁרֵי הַזֹּכֵה לְמַצָּאם וּלְהַתְּחַבֵּר עִמָּהֶם.

- ו. אלו הצדיקים שבעיגול הם בית דין מהם יוצא משפט כל אחד ואחד – עיין תורה א' תנינא אות יד/ו על המשנה אל תדון את חבריך עד שתגיע למקומו, מבאר שעל כן רק הקב"ה שהוא מקומו של עולם יכול לדון את האדם וכן צדיקים שאוחזים בכסא הכבוד דהיינו בשרשי נשמות ישראל. וצ"ע האם הצדיקים שבעיגול הם רק צדיקים שאוחזים בשרש נשמות ישראל? וא"כ האם אינו מן הישוב הכוונה למי שלא אוחז בזה?
- ז. והעיקר שיהיה אהבה ביניהם – צ"ע א"כ אולי אינו מן הישוב הוא מי שאין לו אהבה כ"כ גדולה לצדיקים?
- ח. צ"ע כיון שמדבר מצדיקים, ממילא מי שהוא לא צדיק אינו נחשב, כלל מדוע הוא מקלקל את העיגול?
- ט. והעיקר שיהיה אהבה ביניהם – צ"ע האם האהבה עושה את העיגול או העיגול גורם לאהבה או שהם שני עניינים?
- י. צ"ע מדוע מוכרח שתהיה אהבה כל כך גדולה בין הצדיקים, אע"פ שמצינו בסנהדרין שישבו בחצי גורן כדי שתהיה אהבה ורעות ביניהם כמבואר בפרש"י חולין ה. אבל כל כך אהבה כמו שמתאר רבנו כאן שלא יכול לסבול שלא רואהו צ"ע מדוע? נראה מרבנו כאן שעיקר מה שמחבר את הצדיקים אע"פ שהם מפוזרים בעולם היא האהבה שביניהם, והיא המחשיבה אותם כיושבים בעיגול כגורן, על כן אפילו היסח הדעת כבר מקלקל את העיגול. ועוד נראה שבאמת צריך שיהיה להם אהבת ישראל גדולה מאד, כדי שיוכלו לדון את ישראל (כמבואר בתורה א' תנינא אות יד) כדי שיהיה בלבם מקום לכל אחד מישראל. וע"י האהבה נכללים זה בזה כמבואר בלק"ה ראה א' הנ"ל. ועל כן צריך שתהיה אהבה בין הצדיקים, כי בהם כלולים הרבה נשמות מישראל, וע"י האהבה שביניהם הם נכללים גם בכלל כל ישראל (כמבואר בתורה א' תנינא אות יג/ו) שע"י התקשרות למפורסמים דקדושה, נכלל בכל ישראל ומאחז פני כסא).
- יא. מחלקין פרנסה לכל אחד – עיין תורה טז תנינא/טו שהפרנסה ע"י המלך. ואולי יש לחלק בין הצדיקים שדנים כמה פרנסה יהיה לכ"א לבין המלך שדרכו רק עוברת הפרנסה לכ"א.
- יב. הצדיקים שיושבין בעיגול הם בחי' ב"ד – צ"ע האם הכוונה לבית שדן את העולם בראש השנה או באמצע השנה או שניהם?
- יג. וזה בחי' סנהדרין היתה יושבת וכו' – צ"ע האם הכוונה שרק בגלות כשבטלה סנהדרין אזי היה בית דין של צדיקים שדנו או גם בזמן שהיתה סנהדרין, אלא שהיא דנה רק בעבירות שדנים בבית דין של מטה, ואילו הצדיקים דנו גם בדין שמים ופרנסה.
- יד. הצדיקים שיושבין בעיגול הם בחי' ב"ד – צ"ע כיון שהם דנים, מדוע הם רק בחי' בית דין?
- טו. הצדיקים שיושבין בעיגול הם בחי' ב"ד – צ"ע האם הם הבי"ד של הקב"ה, כפרש"י/ו היכן שכתוב וזה הכוונה הוא בית דינו? גם עיין תורה רטו שיש כ"ד בתי דין. וא"כ מה עניינו של כל בית דין?
- טז. והקב"ה על כולם – צ"ע למה נפ"מ? אולי קמ"ל שגם הוא בבית דין כנראה כמו בסנהדרין של מטה הוא הנשיא וצדיק הדור אב בית דין, וכל השאר בחי' ל"ה שמימין ול"ה שמשמאל כמבואר ברמב"ם. וראה לקמן שאפשר שקמ"ל שהוא משלים את העיגול, שהרי סנהדרין ישבו כחצי גורן ולא עיגול שלם.
- יז. הצדיקים יושבים בסדר עיגול. והקב"ה על כולם. – צ"ע מאי על כולם? האם בעיגול מעל כל אחד מהם, או על כולם דהיינו הקב"ה באמצע וכולם סביבו בעיגול כמחול כמבואר סוף מסכת תענית/א, או על כולם

י תורה א' תנינא אות ויד/ו וא"י יכולין לעשות ראש השנה. כי בשאדם יושב לדבר בחברו, זה בחינת ראש השנה, שהוא יומא דדינא, שהוא יושב ודן את חברו. וצריך לזהר מזה מאד, ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, כי המשפט לאלקים הוא (יב), כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (אבות פרק ב): 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו' ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (בראשית רבה, ויצא, פרשת סח, הובא בפרש"י (יג) פרשת תשא), וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל כן הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובדאי הוא מקים בננו: 'הוי דן את כל האדם לכף זכות' (אבות פרק א): ומי שאוחז בבחינת פסא הפבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל א ב): 'וכסא פבוד ינחילם, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל'. דהיינו על ידי בחינת פסא הפבוד, שרשי הנשמות, על ידי זה הוא מקומו של עולם, בחינת: 'וישת עליהם תבל' ועל כן הוא יכול לעשות ראש השנה כנ"ל:

י תורה א' תנינא סוף אות יג – גם 'אדערף בשם' זה בחינת הנפשות, בחינת (בראשית ב): 'נפש חיה הוא שמו' כי על ידי המפורסמים הוא מקשר עם כל הנפשות כנ"ל, שזה בחינת: 'מאחז פני כסא'. דהיינו התקשרות לשרשי הנשמות, שהם בחינת פסא הפבוד כנ"ל:

ט תורה טז תנינא – דע, שקל הפרנסה של ישראל צריכין לקבל על ידי המלך (וזהר תרומה קנג), כמו שכתוב במלך (דניאל ד): 'אילנא די חיות די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה אנת הוא מלכא'.

י שמות פרק יב (כט) ויהי בחצי הלילה ויהיה הכהן כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על פסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה: פרש"י – (כט) ויהי – כל מקום שנא' ויהי הוא ובית דינו שהיינו לשון תוספת הוא כמו פלוני ופלוני:

יא עיין תענית דף לא. אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וישיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

פירוש שמשלים את חצי העיגול כמ"ש האוהב ישראל²¹, או על כולם דהיינו חלק מהחצי עיגול באמצעו וחבריו מימינו ומשמאלו כמבואר ברמב"ם²² ישיבת הסנהדרין.

יח. צ"ע כיון שהבי"ד דן כל אחד ואחד בכל ענייניו, מדוע יצאת הפרנסה מהכלל לומר שגם עליה דנים? צ"ע אולי, לרמזו טעם שדימו ישיבתם לגורן של תבואה ולא לירח. ואע"פ שסנהדרין של מטה, לא דנה בפרנסה אלא בעבירות, אבל רמז במשנה לעניין שלנו שמדובר בצדיקים שדנו גם על פרנסה.

יט. כמו שאומרים העולם על דבר השנאי שאינו יכול לראותו, אבל כשהם אוהבים זא"ז הם בחי' רואים זא"ז – צ"ע לכאורה העיקר שאין בהם שנאה, אבל מנין שאהבה גדולה מתבטאת בזה שחפץ מאד לראותו עד שלא יכול לסבול רגע שלא רואהו? נראה פשוט כיון שלמעשה הם מפורזים בעולם, ורק האהבה קושרת אותם לעיגול, לא מספיק שאין שנאה אלא צריך שתהיה אהבה ממש, ועוד לפי הנ"ל שכדי לדון צריך להגיע למקום חבירו בהכרח שתהיה אהבה גדולה עד שנכללים זה בזה.

כ. סנהדרין היתה יושבת כגורן עגולה – צ"ע מדוע שינה רבנו מלשון המשנה בה אמרו מפורש סנהדרין היתה יושבת בחצי גורן עגולה? נ"ל שרומז רבנו שע"י האהבה שביניהם נשלם העיגול, כי כשיש אהבה והתכללות בין הצדיקים היושבים בסנהדרין הם נכללים זה בזה, ולא שייך לשון חצי, וכן אהבה גמט' אחד.

הקדמה

רבנו מספר לנו כאן שיש ע"ב צדיקים בעולם שאע"פ שבגלות הם מפורזים בעולם, אבל ע"י האהבה שיש ביניהם הם מקושרים ונחשבים כשיושבים בעיגול, כמו הסנהדרין שהיו שישבו כחצי גורן וע"י האהבה שביניהם נחשב כאילו ישבו בעיגול שלם. ודנו דיני בי"ד של מטה כך הצדיקים הם בי"ד שדן דיני שמים.

וכנראה כמו שהסנהדרין היו שבעים ושנים כך בי"ד של צדיקים הם ה"ל"ו צדיקים שבארץ ובעולם או ל"ו צדיקים נסתרים ול"ו גלויים, עכ"פ סה"כ הם ע"ב צדיקים שדנים את העולם. והקב"ה הוא הראש בי"ד, ואולי

²¹ עיין אוהב ישראל (מאפטא) לפרשת שקלים ד"ה והנה כל לב משכיל. מבאר באריכות גדולה את העניין שישראל כשעושים רצונו של מקום הם אחד עם הקב"ה והם כמו שני חצאים הצריכים זה לזה לא מבעי ישראל להקב"ה אלא גם הקב"ה לישראל כי אין מלך בלא עם – וזה לשונו שם – הנה כתיב בסוף פרשת משפטים (שמות כד, ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנות. וחצי הדם זרק על המזבח ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם. להבין כוונת משרע"ה בזה. למה חלק הדם לשתיים והחצי שם באגנות. י"ל, דהנה כתיב (שי"ש ז, ג) שררך אגן הסהר אל יחסר המוג. וזה קאי על הסנהדרין שהיו יושבין כחצי גורן עגולה כמו הסהר כשאניה במילואה עדיין וכמאחז"ל (סנהדרין לו ב). אכן הכל צריך טעם ושום שכל. למה היו יושבין כסדר זה דוקא כחצי עיגול. וי"ל שזה מרמז על סוד עתיק. איך קוב"ה וישראל חד אינון ומתייחדין ומתדבקין כביכול ע"י מצות התורה, כי כבר נתבאר אצלנו כמה פעמים סוד ישראל עלה במחשבה להבראות (בר"א). והיינו כי עיקר הסכמה הרצון הקדום הפשוט אשר עלה במחשבה הקדומה לכל הקדומים להאציל ולברוא את העולמות היה רק ע"י רצון תואר המלכות. כי אין מלך בלא עם..... ולרמז יחוד הק' הזה היו הסנהדרין יושבים כחצי גורן עגולה. בבחי' פלג והחצי השני כביכול כביכול הוא הבורא ב"ה וב"ש משלים להיות אחדות גמור ואמיתית. והיינו ע"י התורה והמשפט אמת היוצא מפי הסנהדרין לכל ישראל וכולא ברזא דאחד. והנה דרך האנשים הכורתים ברית יחד והיו לבשר אחד ודיעה אחת אז דרכם למסור כל אחד ואחד נפשו עבור חבירו. ונמצא דמם מעורב יחד כי הדם הוא הנפש שהוא עיקר כח הנפשי וכמ"ש האברבנאל בספר מצמיח ישועה. דשורש הדבר של כריתות הברית הוא הנוהג שבעולם כששני מלכים כורתים ברית לתוהו האהבה ביניהם ולהיות כל אחד בעזר וסיוע של חבירו. אז שותין כל אחד כוס יין וכל אחד נוקף אצבעו ומורידין טיפה של דם לתוך הכוס. וכל אחד שותה כוס המעורב בטיפת דם של חבירו. וזה הדבר מורה שמערבין את דמם הוא החיות שלהם כי הדם הוא הנפש להיות להם לב אחד ויהיו בהם אחדות. וכל אחד מחויב ליתן דמו ולמסור נפשו עבור חבירו וזהו הכריתות ברית. והנה מלכותא דרקייע כעין מלכותא דארעא. ולרמז זה לקח משרע"ה רבן של כל הנביאים חצי הדם וישם באגנות לרמז על אגן הסהר שהם בחי' פלג גופא. וחצי הדם זרק על המזבח כביכול לרמז על פלג הדבר ומן הדם שבאגנות זרק על העם. לרמז על המבואר שכביכול הדמים שהם הכוחות מעורבים זה בזה.

²² כמבואר ברמב"ם יד החזקה הלכות סנהדרין פרק א סעיף ג' – כמה בתי דינין קבועין יהיו בישראל וכמה יהיה מניינן קבועין בתחלה בית דין הגדול במקדש והוא הנקרא סנהדרין גדולה ומניינם שבעים ואחד שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומושה על גביהן שנאמר והתיצבו שם עמך הרי שבעים ואחד. הגדול בחכמה שבכולן מושיבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום והוא העומד תחת משה רבינו ומושיבין הגדול שבשבעים משנה לראש ויושב מימינו והוא הנקרא אב בית דין ושאר השבעים יושבין לפניו כפי שניהם וכפי מעלתם כל הגדול מחבירו בחכמה יהיה קרוב לנשיא משמאלו יותר מחבירו והם יושבין בכמו חצי גורן בעיגול כדי שיהיה הנשיא עם אב בית דין רואין כולן ועוד מעמידין שני בתי דינין של עשרים ושלושה עשרים ושלושה אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הבית ומעמידין בכל עיר ועיר מישראל שיש בה מאה ועשרים או יותר סנהדרין קטנה ויושבת בשער העיר שנאמר והציגו בשער משפט וכמה יהיה מניינם עשרים ושלושה ודיינים והגדול בחכמה שבכולן ראש עליהן והשאר יושבין בעיגול כמו חצי גורן כדי שיהא הראש רואה את כולן:

רדב"ז שם – כל הגדול מחבירו בחכמה יהיה קרוב לנשיא משמאלו וכו'. משמע דכולם היו משמאל הנשיא חוץ מאב בי"ד שהיה יושב לימינו וא"כ תחלת השורה מאב בי"ד ואין זה כבוד לנשיא ותו דשני בתוספתא הנשיא עומד באמצע והזקנים מימינו ומשמאלו הילכך מה שכתב רבינו כל הגדול מחבירו בחכמה וכו' היינו הגדולים שבהם ישבו לשמאל הנשיא על סדר חכמתם והגדול שבהם קרוב לנשיא משמאלו והם ל"ה והשאר יושבין לימין אב בי"ד והם ל"ד נמצא הנשיא עומד באמצע ואב בי"ד מימינו והגדול אחר אב בי"ד משמאלו וגרסינן בירושלמי סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה והנשיא היה יושב באמצע כדי שיהיו רואין אותו ושומעין את קולו אמר ר' אלעזר בר צדוק כשהיה ר"ג יושב ביבנה היה אבא ואחיו יושבין מימינו וזקנים משמאלו מפני כבוד הזקן כלומר מקצתן זקנים שבהם היו משמאלו מפני כבודו והבחורים היו מצד ימין ר' צדוק ואחיו:

הסדר הוא כמבואר ברמב"ם סדר הסנהדרין שהיו נשיא ואב בי"ד בראש ומשני צידיהם ל"ה חכמים מימין ול"ה חכמים משמאלם כך בבי"ד של צדיקים הקב"ה ולצידו צדיק הדור בראש ומשני צידיהם ל"ה צדיקים מימין ול"ה צדיקים משמאל לפי מדרגתם. ומרוב אהבת זה לזה נחשב שישושים כולם בעיגול שלם.

ונראה שהעיגול הוא רק רמז לאהבה ועיקר היא האהבה. ונראה מוכרח שאהבתם היא לא רק לצדיקים אלא לכל ישראל ורק עי"ז יכולים לדון כל אדם, כי ע"י אהבה יש מקום בלב לכל אחד, ומתקיים אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו. וע"כ גם שאר בני אדם הם ביניהם, דהיינו בעיגול האהבה, אלא כיון שלא מחזירים אהבה כי אין בהם דעת כמו לצדיקים, על כן הם לא נחשבים בכלל הבית דין.

עד כאן ההקדמה

*

תורה קפג נ"ו

רבנו מדבר כאן על בית דין של צדיקי הדור החיים בכל דור, ואומר שמהם יוצא משפט כל אחד. וכנראה כוונתו לזמן הגלות שהצדיקים מפוזרים בעולם, אבל בזמן שהיתה סנהדרין בישראל מסתמא היו בה כל צדיקי הדור, מאידך כיון שמדבר מבית דין שדן דיני שמים אפשר שהכוונה גם לבית דין שבזמן שהיתה סנהדרין בישראל, שהרי בה לא דנו דיני שמים. והכוונה לכל הצדיקים שבדור, גם לצדיקים נסתרים שנחבאו אל הכלים, והיו מפוזרים בארץ ישראל.

דע שהצדיקים שבדור הם יושבין בעיגול. דהיינו סדר ישיבתם שהם יושבים בעולם כל אחד וא' במקומו. הוא על סדר העיגול/טו.

ואף שיש שאר בני אדם ביניהם שמפסיקין ומקלקלין סדר העיגול. אך דע שאלו בני אדם הם בבחי' אינו מן הישוב [טו] אע"פ שגם הם צדיקים אבל אינם במדרגת הדעת ואהבה שעליה מדובר כאן כפי שיתבאר לקמן. ואינם נחשבים כלל/טז. ואזי נשארים הצדיקים יושבים בסדר עיגול. והקב"ה על כולם. כנ"ל בקושיות צ"ע מאי על כולם, ונ"ל שהכוונה על כל אחד מהם לסייע לו ובבחי' צדיקים מרכבתו של מקום. אבל יש מקום לומר שהכוונה שהם כמו סנהדרין חצי עיגול והקב"ה משלים את העיגול. ואולי אפ"ל שזה רמזו בלשון הרמב"ם/טז שכתב שהנשיא יושב בראש ולצידו אב בי"ד ולפניו יושבים

^ט לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{טו} ראה ביאור עוטה אור להרב אליהו עטיה שכתב לעיני בחיי מוהר"ן סימן פג במחזה שראה רבנו הקשור לתורה כ' זה לשונו – מה שספר תחלת קיץ תקס"ד ענה ואמר אספר לכם מה שראיתי וחספרו לבניכם: אחד היה שוכב על הארץ וסביבו היו יושבים עגול וסביב העגול עוד עגול וסביב העגול עוד עגול, וכן עוד כמה עגולים, וסביבם היו יושבים עוד כמה אנשים בלי סדר. ואותו שהיה יושב באמצע (כלומר שהיה יושב מטה על צדו) היה עושה בשפתיו וכלם סביבו היו עושים בשפתיהם אחריו: ואחר כך ראיתי והנה איננו (אותו האמצעי) וכלם היו יושבים סביבו הפסיקו לעשות בשפתיהם, ושאלתי מה זה. השיבו לי שנתקרו ונגוע ופסק מלדבר והפסיקו מלדבר: וכו' ועי"ש בהמשך מה כתב שם מוהר"ת – כל זה שמעתי מפיו הקדוש פה אל פה. ואמר שכל התורות שהוא אומר יש בהם רמזים מהמעשה האמת. והתורה המתחלת תשעה תקונין בלקוטי א' סימן כ' הוא פלו פרוש על זאת המעשה: עכ"ל. ולפי"ז נראה שאפשר לומר שגם התורה שלנו קפג רמזו בה עניין הצדיקים מפרשי התורה שיושבים בעיגול סביב הנשמה ממנה מקבלים ביאורי התורה. וצ"ע לשון התורה לקמן והקב"ה על כולם.

^{טז} לשון המשנה בקדושין פ"א מ"ב בגמ' דף ט: ועיין תורה ז' תנינא את ב'.

^{טז} משנה קידושין פרק א משנה י' – כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ, לא במהרה הוא חוטא, שנאמר (קהלת ד) והחוט המשלש לא במהרה ינתק. וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, אינו מן הישוב:

תורה ז' תנינא את ב' – פי עקר האדם הוא הדעת, ומי שאין לו דעת, אינו מן הישוב ואינו מכנה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה בדמות אדם. ומשה רבנו היה לו רחמנות, והיה עוסק בישוב העולם, שהיה העולם מושב וממלא מבני אדם, הינו בני דעה, פנור לעיל, פי הוא פתח לנו אור הדעת, כמו שפתיב (דברים ד): "אתה הראת לדעת פי ה' הוא האלקים", פי משה פתח את הדעת וגלה לנו, פי יש אלקים שליט בארץ:

^{טז} כעין שמצינו בבבא בתרא דף קב. – דתניא: מצאן (את ג' הקברים) רצופין ואין ביניהן מד' אמות עד ח' – יש להן תפוסה, ואין להן שכונת קברות: רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון: רואין את האמצעיים כאילו אינן, והשאר מצטרפין מד' אמות ועד ח'. וישם דף קבו: ורמי דרבנן אדרבנן ורמי דר"ש אדר"ש (דתניא) ודתנן כרם הנטוע על פחות מארבע אמות ר"ש אומר אינו כרם וחכמים אומרים הרי זה כרם ורואין את האמצעיים כאילו אינן. קשיא דרבנן אדרבנן וקשיא דר"ש אדרבי שמעון. דרבי שמעון אדר' שמעון לא קשיא התם לא נטעי אינשי אדעתא ליעקר, הכא זימנין דמיתרמא ליה בין השמשות ומיקרי ומנחי ליה. דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא כיון דמיניול לא מקרי קבר, התם (בכרם) מימר אמר די מינייהו דשפיר שפיר, ודלא שפיר ליהוי לציבי (לעצים להסקה):

^{טז} זה לשונו שם – הגדול בחכמה שבכולן מושיבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום והוא העומד תחת משה רבינו ומושיבין הגדול שבשבעים משנה לראש ויושב מימינו והוא הנקרא אב בית דין ושאר השבעים יושבין לפניו כפי שניהם וכפי מעלתם.

כל שבעים החכמים, ואע"פ שהרדב"ז וכס"מ ביארו שהכוונה שהנשיא ואבי"ד באמצע החצי עיגול, אבל אולי הרמב"ם רמז בזה לסנהדרין של צדיקים, שהקב"ה יושב וכולם לפניו, וביחד עמו הם עיגול שלם.
והוא בחי'

ראש ב"ד – בית דין. כמבואר ברמב"ם הנ"ל שבכל בית דין היה ראש בית דין, כמו משה בשעתו ונשיא הדור בשעתו. וכן מצינו במדרש^א שלעתיד לבוא ישבו זקני ישראל כגורן והקב"ה יושב בראש כולן כאב ב"ד וידונו את הגויים.

כי אלו הצדיקים שיושבין בעיגול הם בחי' ב"ד, שמהם יוצא המשפט לכל אחד ואחד, הן לזכות הן לחובה, כמבואר בגמרא^ב שהכל נידונים בראש השנה ובג' רגלים ובכל יום ובכל שעה. **וכן פרנסה יוצאת מהם שהם מחלקין הפרנסה לכל אחד ואחד הראויג' לו** אע"פ דמזוני לא בזכות אלא במזל תליא, הכוונה לעוני או עשירות, אבל כיצד יתחלק לכל אחד מה שמגיע לו לפי מזלו, בריח או צער, בבושה או כבוד, נידון לפי זכותו או חובתו :

והעיקר הוא שיהיה אהבה ביניהם^ד, ואהבה היינו שיהיה האהבה חזקה כ"כ – כל כך, עד שיהיו רואים זה את זה תמיד, כי מחמת גודל האהבה אינם יכולים לסבול כלל שלא יראו אחד את חברו תמיד^ה. כי הם כל כך באחדות עד שכשלא רואה את חברו מרגיש חסר. **גם יש אהבה שיכולים לסבול שלא יראו זא"ז** – זה את זה, ואעפ"כ הוא אהבה שאוהבין את עצמן מרחוק, ע"י שלא מסיח דעתו מאהבת חברו הצדיק אפילו רגע, וגם זה הוא בחי' רואין זא"ז – זה את זה, כמו שאומרים העולם על דבר השנאוי שאינו יכול לראותו, אבל כשהם אוהבים זא"ז – זה את זה הוא בחי' רואים זא"ז שהוא בחי' אהבה כנ"ל : והטעם לזה נ"ל כי ע"י האהבה שביניהם נכללים זה בזה וע"י שהם כלל נשמות ישראל נכללים גם באהבת כל ישראל כולם וע"י יש בלבם מקום לכל אחד מישראל שרק ע"י יכול לדון אחד את חברו כמבואר בתורה א' תניא אות יד.

וזוה בחי' מה שאומרת המשנה (סנהדרין ל) ז' ח"ו סנהדרין היתה יושבת כגורן עגולה, לשון המשנה סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה, ומבואר ברמב"ם סנהדרין פ"א שהכוונה לסנהדרין גדולה וקטנה, וראה שם רדב"ז שהנשיא ואב ב"ד באמצע ועוד ל"ה חכמים מימין ול"ה חכמים משמאל, ואולי כוונת רבנו שהפשט מדבר בגשמיות, אבל ברוחניות ע"י האהבה שהיתה בין חכמי הסנהדרין, נכללו זה בזה ונחשבו כעיגול שלם. כי

^א **מדרש רבה שמות** – פרשה ה פסקה יב – וילך משה ואהרן ויאספו וגו' אמר רבי עקיבא למה נמשלו ישראל כעוף מה עוף אינו פורח אלא בכנפים אף ישראל אינו יכולין לעמוד אלא בזקנים גדולה הזקנה אם זקנים הם חביבין לפני הקב"ה ואם נערים נטפלה בהן ילדות תני ר"ש בן יוחאי בכמה מקומות שנינו שחלק הקב"ה כבוד לזקנים בסנה דכתיב (שמות ג) לך ואספת את זקני ישראל בסיני דכתיב (שם כד) ואל משה אמר עלה אל ה' וגו' באהל מועד דכתיב (ויקרא ט) קרא משה לאהרן ולבניו וגו' ולעתיד לבא כמו כן שנאמר (ישעיה כד) כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד. ר' אבין אמר עתיד הקב"ה להושיב את זקני ישראל כגורן והוא יושב בראש כולן כאב ב"ד ודינין לעובדי כוכבים שנאמר (שם ג) ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו על זקני עמו אין כתיב כאן אלא עם זקני עמו הוא יושב עמהן ודינין לעובדי כוכבים ומה הוא אומר להם ואתם בערתם הכרם אלו ישראל דכתיב (ישעיה ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל גזלת העני בתיכם וכתיב (שם יד) כי ה' יסד ציון ובה יחסו עניי עמו וכן היה דרך המלכים לישב כגורן עגולה שנאמר (ד"ה ב יח) ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים ויושבים בגורן וכי בגורן ישבו אלא כדתנינן סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהיו רואים זה את זה ושני סופרי הדיינין יושבין לפניו וכו'. אמר שלמה אני ראיתי יושב עמהן ודן בתוכם שנאמר (משלי לא) נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ: (ראה יפה תואר ששלמה ראה ברוח קדשו מה שיהיה לעתיד בני"ל)

^ב **עיין ראש השנה דף טז**. דתניא הכל נידונים בראש השנה וגזר דין שלהם נחתם ביום הכפורים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר הכל נידונים בראש השנה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונים על המים ואדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים רבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחננו. אמר רב חסדא מאי טעמא דרבי יוסי כדקאמר טעמיה ותפקדנו לבקרים, אגן הכי קאמרינן מאי טעמא לא אמר כרבי נתן? בחינה עיוני בעלמא היא, פקידה נמי עיוני בעלמא היא, אלא אמר רב חסדא טעמיה דרבי יוסי מהכא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו.

^ג גם בדפוס ותרומה – הראוי, ותורלו – כראוי

^ד **עיין ספר המדות אהבה ח"ב אות ג'** – חכמי הדור שיש ביניהם אהבה, שרואים זה עם זה לפרקים, אזי יש כח בידם לדון את כל העולם ודיניהם דין, ואין מי שישנה ויבטל דינם, כי הקדוש ברוך הוא אב בית דין שלהם:

^ה **כעין זה מצינו במעשה מו'** בעטלערס יום רביעי שהלב לא יכול לסבול שלא יראה את המעיין עד שימות אם לא יראה אותו כי ממנו כל חיות. אבל כאן לא משמע כך אלא רק יש לו צער גדול ומרגיש חסר מרוב ההתכללות של כל אחד בחבירו ע"י האהבה.

^ו בתורלד – היא (בתקופת ברגר ו' נחקק בחלקו ונראה היא)

^ז צ"ל סנהדרין לו: והלשון שם כחצי גורן עגולה. וכן בחולין ה.

^ח **סנהדרין דף לו: – מתני'** סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה. פרש"י – כחצי גורן עגולה. בעגולה היו יושבין כדי שיהו כולן רואין זה את זה לפי שאם היו יושבין בשורה אין פני הראשונים רואין זה את זה ובעגולה שלימה אין יושבין לפי שצריכין בעלי הדין והעדים ליכנס לדבר בפני כולם שיהו כולן רואין את העדים ומדקדקין בדברים ולא שיהא פני העדים לשורה זו ואחוריהם לזו:

סנהדרין, זה בחי' הצדיקים הנ"ל, שמהם יוצאין כל המשפטים וכל הפרנסה כנ"ל, והם יושבים בעיגול דהיינו הצדיקים ע"י האהבה שביניהם נחשב שיושבים בעיגול שלם/ט.
וזה בחי' כגורן דהיינו מקום אסיפת התבואה לאחר הקציר, נראה כוונת רבנו לומר שעל כן דימו חז"ל במשנה את ישיבת הסנהדרין לחצי גורן, ולא לירח/א, לרמזו **שמשם יוצא מזונות ופרנסה, וישיבתם בעיגול כנ"ל,**

וכ"ז – וכל זה **כדי שיהיו רואין זא"ז** – זה את זה **כמ"ש** – כמו שאמרו **שם בגמרא** חולין דף ה' [יא']/יב, שם הגמרא מוכיחה שמלך ישראל ומלך יהודה היתה אהבה ביניהם, מהכתוב שישבו "בגורן פתח שער שומרון", שבוודאי אין הכוונה שהיה גורן בפתח שער שומרון, אלא תיבת "בגורן" באה ללמד שישבו באהבה כמו הסנהדרין שישבו כחצי גורן כדי שיראו זה את זה באהבה. **היינו בחי' אהבה, שהיא בחי' ראייה כנ"ל :**

עד כאן ביאור חברותא לתורה קפג

^ט צ"ע בזה כיון שמדמה לסנהדרין ולעיל אמר שהקב"ה ראש בית דין, ומבואר ברמב"ם שהנשיא היה יושב ביניהם, ולפ"ז כנראה כוונת רבנו שהאהבה משלים את העיגול, מאידך יש בלשון הרמב"ם שם שהנשיא היה יושב לפניהם, לפ"ז אפשר כוונת רבנו שהקב"ה משלים את העיגול.

^י אע"פ שבגמרא דימו לירח עיני סנהדרין פרק ד' משנה ג' – סנהדרין היתה כחצי גרן עגולה, כְּדִי שִׁיהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. וְשֵׁנֵי סוֹפְרֵי הַדִּינִין עוֹמְדִין לְפָנֵיהֶם, וכו'... **ושם דף לו.** בגמרא. מנא הני מילי? אמר רבי אחא בר חנינא: דאמר קרא שררך אגן הסהר אל יחסר המזוג וגו' שררך – זו סנהדרין, למה נקרא שמה שררך – שהיא יושבת בטיבורו של עולם. אגן – שהיא מגינה על כל העולם כולו, הסהר – שהיא דומה לסהר.

ועיני רע"ב על משנה הנ"ל – (ג) כחצי גורן עגולה כדי שיהיו רואים זה את זה. דאמר קרא (שיר ז) שררך אגן הסהר. שררך אגן זו סנהדרין שיושבת בטבורו של עולם. ומגינה על כל העולם כולו והיא דומה לסהר שיושבים בעגול כחצי ירח. תרגום ירח סיהרא (ראה סנהדרין דף לו). ובעגולה שלימה אין יושבים מפני שצריכים בעלי דינים והעדים ליכנס ולדבר בפני כלם:

קול הרמ"ז – שם ד"ה כדי. אעפ"י ששינוי הטעם, מ"מ נצטרך לפסוק (שיר ז ג), שררך אגן וגו', מפני שאם לפי הטעם לא היה מוכרח שיהיו בעגולה שגם בריבוע כעין ח היו יכולין לראות זה את זה, ומש"ה אמר בגמרא (סנהדרין לו, א), מנא הני מילי, ופי' רש"י מנח"מ דבעגולה היו יושבין, פי' ולא בריבוע:

^{יא} עיני חולין ה. ופרש"י ד"ה בגורן

^ב **עיני חולין דף ד:** – גופא, אמר רב ענן אמר שמואל: ישראל מומר לעבודת כוכבים – מותר לאכול משחיתתו, שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב, שנאמר: ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתוהו לעלות אל רמות גלעד. ודלמא מיזבח זבח, מיכל לא אכל! ויסיתוהו כתיב. ודלמא בדברים! אין הסתה בדברים. ולא? והכתיב: כי יסיתך אחיך! באכילה ובשתיה. והכתיב: ותסיתני בו לבלעו חנם! למעלה שאני. ודלמא משתא אשתי, מיכל לא אכל! מאי שנא שתיה? דאמרין: מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה, אכילה נמי מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה. הכי השתא, שתיה סתם יינן הוא, ועדיין לא נאסר יינן של עובדי כוכבים, אבל אכילה, אימא לך: מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה! איבעית אימא: לאו אורחיה דמלכא משתיתא בלא מיכלא; ואיבעית אימא: ויזבח... ויסיתוהו כתיב, במה הסיתו? בזביחה... וכו' **ושם דף ה.** אלא מהכא: (מלכים א פרק כב פסוק י) ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון, מאי גורן? אילימא גורן ממש, אטו שער שומרון גורן הוה? אלא כי גורן, דתנן: סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה, כדי שיהיו רואין זה את זה. (דהיינו בחיבה וברעות כמו הסנהדרין שאין חושדין זה בזה)

פרש"י על חולין דף ה. בגורן – כי גורן היו יושבים בחיבה ובריעות ובאגודה א' כסנהדרין שאין חושדין זה את זה: **שהיו רואין זה את זה** – להיות שומעין איש את חברו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה שאילו היו יושבין כשורה שלא בעגולה אין בני ראש השורה רואין בני סוף שורתו. ובעגולה שלימה לא היו יושבין כדי שיהא מקום לצאת ולבא:

ועיי"ש פתח עינים לחיד"א שם שמלך ישראל ומלך יהודה ישבו בגורן פתח שער שומרון שהפסוק נקט כגורן לרמזו על האהבה שהיתה ביניהם כמו האהבה של הדיינים בסנהדרין.

